

Gerda Pedersen

OM AT FLYTTE TIL ESRUM I 1952 OG BLIVE "FRU VOGNMAND"

Samtale oktober 2018 med Birgit Farre og Elin Kirkegaard

Uden kendskab til hverken egn eller folk flyttede Gerda og Svend Pedersen til Esum i 1952. De var blevet gift et år forinden, og de kom fra et landbrug i Slangerup. Det unge ægtepar havde erhvervet Esum Vognmandsforretning med tilhørende bolig på Kristinedalsvej 2.

Luftfoto fra 1958 af Esum Vognmandsforretning med Esum Hovedgade i baggrunden

Gerda og Svend Pedersen købte forretningen af vognmand Oswald Jensen, som i slutningen af 1920'erne på grunden havde bygget en stor lastbilgarage med overbygget lejlighed til både forretningsdel og egen beboelse.

På matriklen fik Oswald Jensen senere i 1939 opført et familiehus. Det blev bygget af den lokale murermester Madsen, som også havde bygget flere af de omkringliggende huse på samme udstykning af "Christinedal" - en gammel gård med tilhørende bryggeri fra 1800 tallet tæt på Esum Kloster.

Gerda og Svend Pedersen overtog vognmandsforretningen mandag den 1. september 1952. Ligesom det ses af luftfotoet fra 1958, bestod bebyggelsen således udover stuehuset også af den store garage med tilhørende lejlighed til beboelse.

Den første tid i Esum

De allerførste esumborgere, som Gerda og Svend sammen med deres førstefødte på knapt ½ år mødte ved deres ankomst til byen, var dels skomagerens unge, sympatiske søn Kurt, der på sin cykel viste vej til Kristinedalsvej - og dels Esums elektriker "H.P.", der stod på trappen til deres nye bolig, og som meget betænksomt ville sætte nogle elpærer op, så der nødtørfigt kunne blive lys i huset ved deres entré. Det var en dejlig velkomst.

Socialt startede ægteparret "på bar bund". Som Gerda udtrykker det: *Det var ikke så spændende - vi var slet ikke kendt heroppe; desuden var alle folk faktisk i familie med hinanden.*

Kulturen var på flere måder anderledes. Det mærkede Gerda helt fra starten, da hun som ny tilflyttet gik i banken og andre ærinder på Esrum hovedgade - iført sit pæne, stivede og nypressede forklæde. Det blev der set skævt til; sådan gik man ikke klædt udenfor hjemmet i Esrum! Efterfølgende tog Gerda derfor sit forklæde af ved ærinder i byen.

"De" og ikke "Du"

Gerda skulle vænne sig til at sige "De" i mødet med andre; en tiltaleform, der ikke blev brugt i dagligdagen på den egn, som Gerda og Svend kom fra. Gerda nød derfor at besøge sine forældre ved Frederikssund, hvor man på afslappet vis sagde "du" til hinanden. I Esrum var det først i slutningen af 1960'erne, at "De" tiltaleformen ebbede ud. Gerda fortæller: *Den første person i Esrum, som jeg blev dus med, var fru købmand Finnedal. Det var ude ved Skovlund ved bredden af Esrum sø. Vi var cyklet derud med vores børn, det var i begyndelsen af tresserne; jeg husker, at jeg var så glad for, at der nu var en, som jeg kunne sige du til.* Gerda og fru Købmand Finnedal blev med tiden de bedste veninder.

Fru Vognmand og vognmandsforretningen

Gerda blev hurtigt en uundværlig del af vognmandsforretningen. Hun blev kaldt fru Vognmand, og hun fungerede både som sekretær og som telefonpasser. Det var på den tid, hvor alt papirarbejde foregik manuelt og kontakterne til kunder, chauffør og medhjælpere skete uden biltelefon, men i en lang periode med gammeldags tråd telefoni via telefoncentralen i Esrum.

Den ene af forretningens to lastvogne – flankeret af de to sønner Mogens og Finn i 1962

Ved siden af administrationsarbejdet med forretningen, krævede familiens husholdning også en stor arbejdsindsats af Gerda og hertil efterhånden en børneflokk på tre; Mogens i 1952, Finn i 1956 og Annette i 1968.

Foruden Gerda og Svend Pedersen omfattede vognmandsforretningen en fast chauffør Robert Lund, to lastbiler og et par hjælpere, der blev tilkaldt efter behov. Forretningen havde derudover en stander med olie til eget forbrug. Chaufførlønnen var 150,00 kr. om ugen; det var små penge.

Husstandens økonomi blev suppleret af lejeindtægter fra lejligheden over den store

garage. Kort tid efter, at Gerda og Svend var ankommet, henvendte Aksel og hans unge gravide kone Tove sig for at høre, om de kunne leje garageboligen. Aksel var yngste barn af "klokkerfamilien", dvs. klokkeren ved Villingerød kirke og hans hustru fru Larsen, der sammen havde ikke mindre end 11 børn. Lejeaftalen gik i orden, og gennem en periode på i alt 9 år blev Aksel, Tove og datteren Vinnie således trofaste lejere i Gerda og Svends forretning på Kristinedalsvej 2.

Vognmandsforretningens første chauffør Robert Lund var værdifuld for Gerda og Svend. Som tidligere chauffør i Esrum vognmandsforretning var han fortrolig med egnen og egnens folk; herunder ikke mindst gårdmændene, Det var især en stor hjælp ved afhentning og transport af grise til slagteri. Men efter et par år fik Robert Lund andet arbejde hos en entreprenør i Helsingør, og som ny chauffør i forretningen ansatte Gerda og Svend derfor Sander Pedersen, der ligesom Robert Lund boede i Klostergade.

Sander Pedersen var en dygtig chauffør gennem mange år hos Gerda og Svend, og så havde han et gemyt, der var særdeles populært hos både børn og voksne. De store børn i kvarteret elskede at komme med chauffør Sander på tur; især på længere ture til f.eks. København. Og de mindre børn flokkedes om Sander, når han f.eks. om lørdagen fejede omkring kommunekontoret i Esum.

Vognmandsforretningens kunder og opgaver

Fra midten af 50'erne kom der opgangstider i samfundet, og det kunne også mærkes i Esum vognmandsforretning med meget lokal kørsel af mange forskelligartede opgaver.

Transport af grise - fra omegnens landmænd til slagteriet i Hillerød - var en fast opgave helt fra start. Kørslen med grise til slagteriet krævede kræfter, hvorfor der også altid var en ekstra medhjælper med på "griseturene". I 1959 blev der på Slagteriernes Forskningsinstitut udviklet en griselæsser til læsning af et slagtesvin ad gangen. I Nordsjælland var Esum Vognmandsforretning den første, der fik påmonteret en "griselæsser" på firmaets ene lastvogn, og det blev en stor hjælp i det daglige arbejde.

For at kunne køre større dyr til blandt dyreskue, fik Esum Vognmandsforretning også med tiden fremstillet et lad til kreaturer.

Gerda og Svends drenge, Mogens og Finn, ville gerne med en tur til København, når der for eksempel skulle køres børstetræ fra Mårum Savværk til blindeinstituttet i København - eller oftere; skulle hentes mask hos Carlsberg og Tuborg. Mask stammer fra ølproduktionen og er det biprodukt, som frasorteres, inden der tilsættes gær i bryggeprocessen. Masken har en god foderværdi, og det var årsagen til, at det blev købt af landmændene. Betalingerne var små, og prisen for hentning af mask fra bryggerierne til landmændene i Nordsjælland kostede med Esum vognmandsforretning ca. 60 kr. i 1950'erne.

Den modsatte vej blev der i sensommeren transporteret store mængder korn fra Esromgaard til Nielsen & Smith A/S i Glostrup. Og om efteråret blev der ligeledes fra Esromgaard kørt kartofler til Grimstrup kartoffelmelsfabrik ved Frederiksværk. Det var derfor en stor hjælp, da der blev installeret tiplad på den lastvogn, som ikke blev brugt til grise.

Til og fra Esromgaard blev der også hvert år 1. maj og 1. november kørt "flytninger" af indbo for landarbejdere med familie, der skulle enten til- eller fraflytte tjenesteboliger ved godset.

Tungt arbejde med kørsel af grus og sten fra grusgrave, var en betydelig del af Esum Vognmandsforretnings dagligdag. I starten var det uden tiplad, så det blev læsset med håndkraft. Der skulle helst nås tre læs om dagen; det var fysisk hårdt arbejde. Grus og sten blev typisk kørt til de motorveje, der dengang var under etablering til/fra København. Endvidere blev mursten kørt fra Maarum Teglværk og Wewers Teglværker A/S (Pedershvile) til forskellige byggeprojekter rundt om på Sjælland. Mursten blev manuelt læsset 8 stk. af gangen med en særlig tang.

Om vinteren, når vejret stod på frost og sne, udførte vognmandsforretningen lokal snerydning og grusning/saltning af vejene for amtets vejvæsen. Sådanne vintermorgener, når amtets "vejmand" ringede, måtte vi vække både hjælpere og ekstrahjælpere tidligt, fortæller Gerda Pedersen. Til grusning skulle vi nemlig have fat i mindst to mand, da grusning af vejene foregik med håndkraft. En mand på ladet øsede gruset op i sprederen, og en mand betjente spreders håndsving. Til snerydning blev firmaets ene lastvogn udstyret med en sneplov. Arbejdet for amtet var en kærkommen opgave om vinteren, hvor der var lavsæson i byggeri og landbrug.

Senere, op gennem 1960'erne og 1970'erne, blev Esrums driftige vognmandsforretning suppleret med både krankørsel og entreprenørkørsel.

Taxabevilling

I 1978 blev Esum vognmandsforretning udvidet med Esum Taxi, da Svend Pedersen fik bevilling til taxakørsel. Gerda, der var en stor og trofast støtte, fik dermed også flere opgaver med regnskab og opringninger fra kunder, der ønskede at bestille taxakørsel.

I folkemunde beholdt Gerda titlen "Fru vognmand" i endnu en årrække, da ægteparret fortsatte med at drive begge forretninger indtil 1987, 35 års jubilæumsåret, hvor sønnen Finn overtog lastvognskørslen.

Taxadelen "ESRUM TAXI - til hverdag og fest" fortsatte i endnu 10 år indtil 1997.

Esum Taxi var præget af stor service. Der var stort set åbent dag og nat, og både Gerda og Svend var vellidte i Esum og omegn. De kunne begge lide den personlige kontakt; de var altid til tjeneste.

Vi fik en god forretning, skønt vi fra start ikke var kendte her på egnen, fortæller Gerda.

Taxavognmand Svend Pedersen 1978

Hyggelige venskaber og dans på kroen

Gennem de mange arbejdsaktive år som indehavere af Esum vognmandsforretning, fik Gerda og Svend oparbejdet en god bekendtskabskreds blandt byens borgere. Gerdas bedste omgangsfælle var fru købmand Finnedal; en rar fin dame, der spillede klaver og som havde en langhåret perserkat.

Samvær med gode esrumvenner; her blandt andet fru købmand Finnedal og ægteparret Richard og Evy Witoslavsky

Gerda fremhæver også Witoslavsky, der boede på hjørnegrunden overfor klosteret i Klostergade 6. *Han var en dejlig mand; man blev altid i sådant et godt humør, når man havde snakket med ham. I det hele taget var Witoslavsky - og med ham "Rutebil"-Ejnar - de to mennesker, der i den grad bidrog til "Det Glade Esum" fortæller Gerda, der fortsætter: Og så var der skomageren og hans kone; de var så flinke.*

Fest og bal på kroen med "de unge på 40" hørte til de fornøjelser, som Gerda og Svend sammen satte stor pris på. Gerda elskede sine mange fine kjoler, og til bal var hun ofte klædt i lang kjole.

Svend elskede at danse - han var altid først på dansegulvet. Forud for dansen blev afholdt spisning, og her underholdt Gerda og Svend sig morsomt med borgere fra især Esrum og omegn.

De tilbagevendende balarrangementer på Esrum kro var et tilløbsstykke. Flere hundrede deltog, og folk kom tillige lang vejs fra; Tikøb, Dronningmølle osv.. Det var altid med et levende danseorkester, og det foregik i kroens gamle teatersal, som desværre blev revet ned i midten af 1980'erne grundet forfald med revner i bygningen og en sumpet undergrund.

Ægteparret Gerda og Svend Pedersen ved Svends 70 års fødselsdag i 1993

Den ældste i Esrum

Gerda Pedersen har i længere tid været byens alderspræsident; ved redaktionens slutning havde hun rundet 90 år og stadig usædvanlig frisk. Gerda holdt stor 90 års fødselsdagsfest 4. maj 2018 på Passebækgaard.

Gerda Pedersen 90 år

Gerdas mand Svend døde 8. juli 2008, og siden da har Gerda passet hus og have på samme vis, som da hun og Svend kom til Esrum i 1952. Som i 1950'erne holdes urtehave og Gerda lægger stadig kartofler til eget forbrug. Hun får i huset god motion ved at løbe op på 1. sal, når hun skal på toilettet og ned i kælderen, hvor hendes vaskemaskine står. Lejligheden oven på garagen bliver stadig udlejet, og bilen i garagen kommer i brug, når Gerda ind i mellem kører til Frederikssund på familiebesøg!

Vi afsluttede besøget i en meget hyggelig og afslappende atmosfære hos en enestående åndsfrisk Gerda, som beværtede os med Lime Breezer.